

BARNESTELL I ELDRE TID

Emne nr. 45

OMSORG OG STELL MED BARN FØR DÅPEN

Før fødselen:

1. Husker folk hva slags mat en mente var skadelig for vordende mødre?
2. Hva mener en i dag?
3. Mente en at fruktsommelige ikke måtte se visse dyr, eller i det hele tatt at hun burde avholde seg fra å komme i visse situasjoner?
4. Hva mener en om dette i dag?
5. Trodde folk at det var skadelig for barnet om den svangre arbeidet hardt eller ble opphisset og på hvilken måte?

Fødselen:

6. Hadde en noen særskilte råd ved hard fødsel?
7. Tok folk særlige varsel for barnet etter den måten det ble født på?
8. Hadde en noen tru angående fosterhinnen:
  - a. når et barn ble født med seiershuve?
  - b. med seierskjorte?, eller
  - c. ble født i hele hinnen (navn på hinnen, hva gjøres med den)?
9. Ble det tillagt særlig betydning når barnet hadde sammenvokste øyenbryn eller ble født med en eller flere tenner?
10. La en merke til om barnet ble født med krøll eller med to hvirvler (sveiv) i håret, og hva sa en om det?
11. Ble føflekker og hår på kroppen tillagt noen betydning for barnet?
12. Var det gildt for barnet å være født på en søndag, i julen eller andre bestemte dager (hvilke dager var dette og hva trodde en om det)?

13. Mente folk det var uheldig å være født på visse dager eller i visse timer?
14. Kunne spebarn varsle feigd (for seg selv og andre)?
15. Hadde en noen truer a) om den førstefødte (froms), b) om tvillinger?
16. Hadde en truer om vanskapte?
17. Fikk den nyfødte en gave av faren (f. eks. en eng, et dyr, en bankbok)?
18. Hendte det at søsknene fikk en liten gave når de fikk en bror eller en søster?
19. Hva slags svar hadde en for hånden dersom småbarn spurte hvor barnet kom fra?

Stell:

20. Hvordan ble barnet navlet?
21. Tok en vare på stumpen av navlestrengen når den var tørket og falt av?
22. Hva gjorde en med etterbyrden?

Vasking:

23. Var det særlige skikker med det første badevatnet:
  - a. var det alltid varmt?
  - b. foretok de noe med eller hadde de noe i vatnet før barnet ble vasket?
  - c. var det bestemte regler for hvordan en skulle slå ut det første badevatnet?
24. Hvor ofte ble barnet badet senere?
25. Hvem stelte barnet før moren var så bra at hun kunne gjøre det sjøl?
26. Hvem lærte moren å stelle det første barnet?
27. Hva nyttet en i eldre tider i stedet for barnepudder (f. eks. skavet klebersten, mjøl etter tremakk)?

Klær:

28. *Hodeplagg.*
  - a) Brukte de et særskilt hodeplagg?
  - b) Eller var det flere hodeplagg?
  - c) Hadde de innerst en liten duk (navn)

og hvordan ble den bundet (f. eks. over pannen og knyttet i nakken, slik at barnehodet liksom var i lindet)?

d) Hvordan forklarte de dette plagg, e. eks. at barnehodet var så tynt (glesent) at det ikke tålte skrikingen uten at de lindet hodet?

e) Hadde de et pannebånd, ca. halvannen finger bredt, lagt over pannen og knyttet i nakken?

f) Var det for at hodet (fontanellen) skulle vokse fort sammen?

g) Hadde de små tettsittende luer på de nyfødte og hva var de laget av og var det samme slags for gutter og piker?

h) Hva hette den ytre lua (hølik, hylk, hylk, høllik eller annet) og hvordan var den?

29. *Klede på overkroppen:*

a) Fikk barnet en eller flere skjorter på, og hva var de laget av?

b) Reivet en armene og hvor lang og bred var linden?

30. Brukte en bind om maven (navlen)?

31. *Klede på underkroppen:*

a) Beskriv reivingen slik som De kjenner den. Hvor ofte ble linden svøpt rundt og hvor (f. eks. under knærne, om lårene, om livet)?

b) Skilte en mellom reiv, linde og list?

c) Hvor lange og brede var stykkene?

d) Var det forskjellig reiving på gutter og piker?

e) Hvor lenge skulle barnet reives?

f) Ble barnet hele tiden reivet på samme måten eller ble det f. eks. mindre reiving etter noen uker?

g) Hva slags underlag nyttet en, ble saueskinn med ulla på brukt som bleier?

h) Hva slags plagg hadde en utenpå reivingen?

32. Hvor ofte ble barnet reivet?

a) Hvordan var det vanlige morgenstellet?

b) Hvordan var kveldsstellet?

c) Hvordan var stellet ellers om døgnet?

33. Hva nytte ventet folk seg av reivingen?

34. Er reiving ennå i bruk?

35. Når sluttet mødre med å reive barn?

36. Brukte en såkalte "svøpeputer"? Det er et ytterplagg, ofte i fast tøy, til å bære barn i. Det likner i form våre

skinnpåser for spebarn, men det var ikke sydd som påse. Det var et langt stykke som ble lagt sammen over barnet og budet sammen i sidene.

37. Bruker en ordet "løyert" for et spebarnsplagg og hva slags plagg er det?

Mat

38. Hendte det at det nyfødte barnet fikk mat før det fikk bryst første gang?

39. Hva fikk det da og hvordan ble det matet?

40. Hvor lenge etter fødselen fikk barnet bryst for første gang?

41. Hvor ofte om døgnet fikk barnet bryst?

42. Var det visse slag mat som moren skulle holde seg fra mens hun ga bryst og var det mat som de anså for heldig for å få melkemengden opp?

43. Hvor mange måneder fikk barnet bryst?

44. Trodde en at det var farlig for barnet når det diet for lenge og hvordan viste skadens eg?

45. Hva kalte en et barn som fikk bryst i flere år?

46. Når fikk barnet tåte ved siden av morsmelken og hva hadde en i den?

47. Hendte det at folk hadde brennevin i tåten for å få barnet til å sovne?

48. Hvordan hjalp en seg dersom moren ikke hadde melk og ingen nabokone kunne gi bryst?

49. Dersom en ga barnet flytende næring, nyttet en da et dyrehorn og hvordan så slike horn ut?

Andre skikker

50. Var det skikk at ungdom som kom i et hus hvor det var et nyfødt barn, skulle gi noe til barnet eller gi et pant (gutter luen, piker forkledet)?

51. Trodde de at barnet var særlig utsatt for alle slags farer dør det var døpt?

52. Hva gjorde en for å verne det udøpte barnet (f. eks. sydde en sølvskilling i linden, hadde ting av jern eller brød i klærne og i sengen)?

53. Skulle barnet før dåpen ikke ligge i vuggen? Hva ble det lagt i før det ble døpt?

